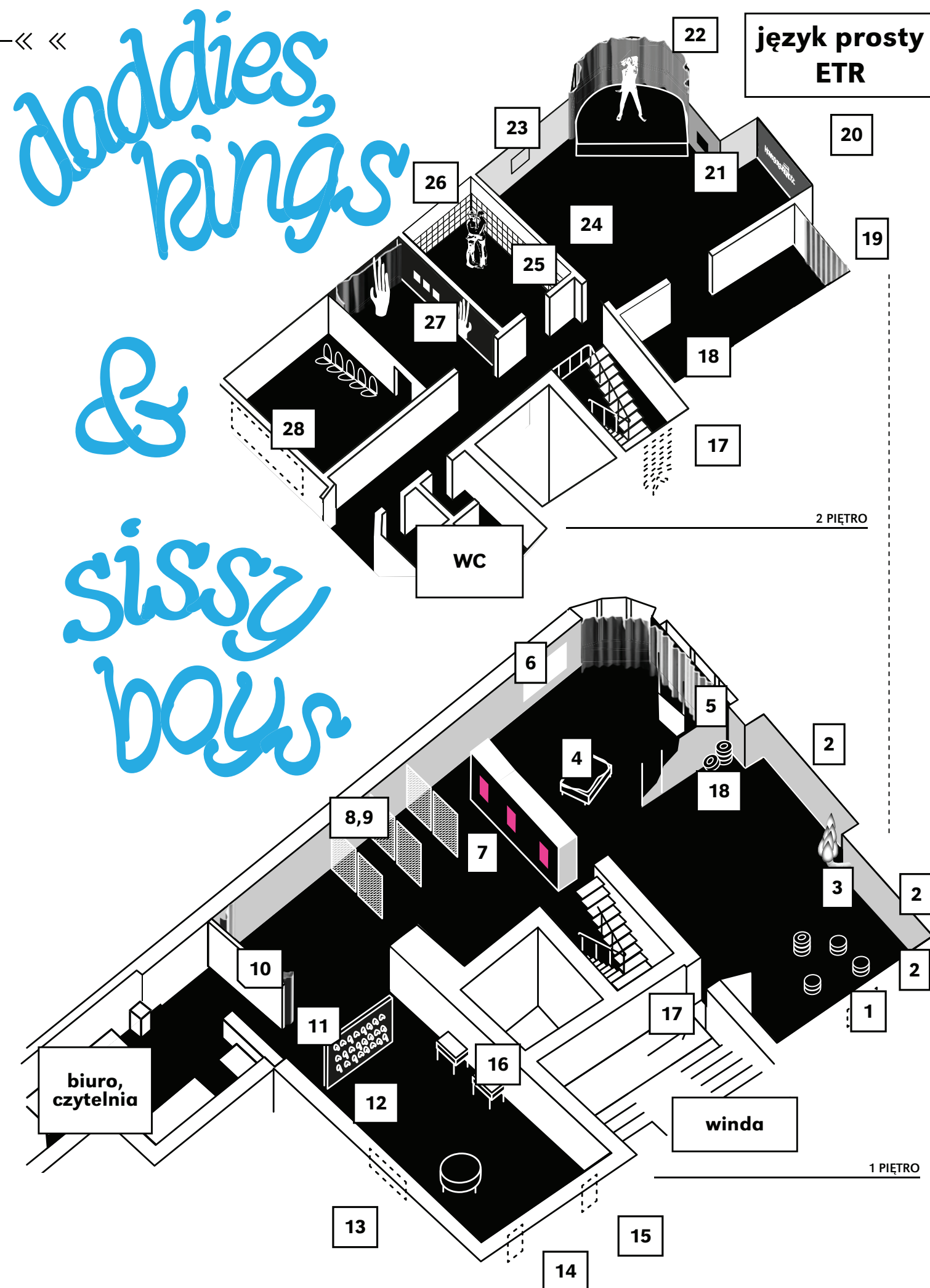

- 1 **Diane Torr**, *Drag Kings and Subject*, video, 7'11" 2 **Scenografia**, *Men's Cave*, aranżacja przestrzeni 3 **Iwona Demko**, *Płonący konar*, obiekt 4 **Liliana Zeic**, *Autoportret z pożyczonym mężczyzną*, 2016 5 **Roman Łuszczki**, *Welcome to Poland (Bejsbole)*, obiekt 6 **Daniel Kotowski**, *Czytam na głos*, video, 2'56' 7 **Piotr Syty**, od lewej: *Bąbelek*, *Pod wspólnym niebem*, *Jestem legendą*, lightboxy 8 **Roman Łuszczki**, *Słoneczny Patrol*, cykl fotografii 9 **Roman Łuszczki**, *Too drunk to fuck*, cykl fotografii 10 **Piotr Syty**, *Ołtarz boczny w lewej nawie*, mural 11 **Diane Torr**, *Mister EE*, video 12 **Scenografia**, *Penisy*, odlewy z gipsu polimerowego 13 **Oliwer Okręglicki**, *Dog eat dog, dog eat dog, dog eat dog / Tboy Wrestling*, tryptyk malarski 14 **Liliana Zeic**, *Felicita Vestvali jako Hamlet z wąsem Romeo*, intarsja dwuelementowa 15 **Małgorzata Mycek**, *Sylvin Rubinstein atakujący nazistów* 16 **Joanna Ostrowska & Noah Murnier**, *Archiwum Współsióstr / Archiv der Mitschwestern*, materiały archiwalne 17 **Paweł Żukowski**, *Kutasy*, szaliki 18 **Krzysztof Gil**, *After the Pink and Blue Powder Dust*, olej na płótnie 19 **Marek Wodzisławski**, *Missa Circumcisionis (Msza Obrzezania Pańskiego)*, obiekt z lateksu 20 **Paweł Żukowski**, *Homoseksualność* 23 **Paweł Żukowski**, *Jesteśmy Gorsci* 21 **Diane Torr**, *Danny-SS*, video 3'01", performans dokamerowany 22 **Sebastian Winkler**, *Erotic Dance*, rzeźba 24 **Marek Wodzisławski**, *Fever*, dywan wykonany w technice tuftingu 25 **Dorota Hadrian**, *Pocałunek*, rzeźba 26 **Scenografia**, *Szalety miejskie / Pikieta*, aranżacja przestrzeni 27 **Paweł Błęcki**, *Weź się w garść*, obiekty świetlne, fotografie, instalacja 28 **Grupa Performatywna Chłopaki**, *Chcieliśmy porozmawiać o męskości, a zostaliśmy przyjaciółmi*, video, zapis spektaklu online.

Daddies, kings & sissy boys

zespół kuratorski: **Katarzyna Kalina, Paweł Wątroba**

udział biorą: Grupa Performatywna Chłopaki, Paweł Błęcki, Iwona Demko, Dorota Hadrian, Krzysztof Gil, Daniel Kotowski, Roman Łuszczki, Małgorzata Mycek, Oliwer Okręglicki, Joanna Ostrowska, Noah Munier, Piotr Syty, Sebastian Winkler, Marek Wodzisławski, Paweł Żukowski, Diane Torr, Liliana Zeic

scenografia: **Paweł Wątroba**

współpraca: **Agata Cukierska, Agata Gomolińska-Senczenko, Natalia Kaftan, Jan Kowal, Jan Kukułka, Wojciech Major, Dominika Malska, Sylwia Marciszewska, Marcin Matuszewski, Jolanta Schenk, Iwona Sobczyk, Ania Sokółowska, Dariusz Trzeja, Barbara Wachowicz, Marcin Wysocki**

partnerstwo: Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach, Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Mischung, Śląsk Przegląd

patronat medialny: Magazyn Szum, MINT Magazine, Notes na 6 tygodni, Radio Katowice, Magazyn Replika, Śląska Opinia, Ultramarina

matronat: Kampania Przeciw Homofobii

najwyższych odsetków prób samobójczych wśród dzieci i młodzieży. O zdrowiu psychicznym wciąż mówi się za mało, szczególnie wśród mężczyzn. Statystyki są brutalne: to mężczyźni częściej trafiają do szpitali psychiatrycznych i **popołniają ok. 80% samobójstw**.

Źródłem problemu jest m.in. **toksyczny model męskości**, oparty na sile, agresji i tłumieniu emocji. Pod tą agresją często kryje się **wstyd i nierozwiązane problemy**. Zmiana wymaga pracy nad sobą: znalezienia przyczyn, przepracowania trudności i zadbania o siebie. Jest to przeciwieństwo „twardziela”, który nigdy nie płacze i zawsze sobie radzi.

Potrzebujemy nowych modeli męskości — **czułych, otwartych, unikających przemocy** — bo odwaga proszenia o pomoc pomaga w budowaniu zdrowego społeczeństwa.

28

Grupa Performatywna Chłopaki,

Chcieliśmy porozmawiać o męskości, a zostaliśmy przyjaciółmi, 2020

wideo 57 min 50 sek, zapis spektaklu online

wystąpili: Kamil Bloch, Tomasz MakGajwer Grabowski, Tomek Gromadka, Tomek J. Krynicki, Wojtek Mejor, Paweł Ogrodzki, Przemek Pstrongowski, Grzesiek Ryczywolski, Mateusz Wądrzyk, Marcel Bird-Wieteska, Julian Zubeł

W 2020 roku Grupa Performatywna Chłopaki zrealizowała pierwszy spektakl. Opowiadają w nim o **uczeniu się roli mężczyzny** w Polsce, łącząc czułość, wspólnotę, lęk, przemoc i seks. Występują pod własnymi imionami, improwizując zależnie od dnia i energii między nimi. Spektakl grają do dziś z dużym powodzeniem. W czasie pandemii grali go **przez Internet na żywo**.

Poza działalnością teatralną, kolektyw zajmuje się prowadzeniem **męskich kręgów**. Na takich spotkaniach praktykuje się **czuły model męskości**. Uczestnicy mogą rozmawiać na ważne tematy i udzielać sobie wsparcia.

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

24 **Marek Wodzisławski,**
Fever, 2025
dywan

Materiałem źródłowym dzieła jest **zdjęcie aktu męskiego** w pozie zapraszającej do seksu. Miejsca o najwyższej temperaturze męskiego ciała: odbyt i zgięcia kolan w kolo-

rze białym.

25 **Dorota Hadrian,**
Pocałunek, 2024
rzeźba

Rzeźba pokazuje **dwóch całujących się mężczyzn**. To prosty, ale emocjonalny gest. Forma nawiązuje do klasycznej rzeźby, lecz mówi o współczesnej czułości i bliskości.

Homoseksualnym mężczyznom odmawia się męskości i traktuje przemocowo. Dlatego delikatny pocałunek jest tu znakiem zmiany i sprzeciwu wobec starych wzorców. Bohaterowie wyglądają jak lustrzane odbicia, co może oznaczać **akceptację samego siebie**.

„Pocałunek” pokazuje, że uczucia i bliskość są ważne dla każdego. Praca wspiera pomysł nowej, czulej męskości, otwartej na emocje. Jest także wsparciem dla współczesnych gejów, którzy doświadczają dyskryminacji w Polsce.

26 **Scenografia, Szalety miejskie / Pikieta**
aranżacja przestrzeni

Przestrzeń przypomina męską toaletę publiczną. To miejsce nawiązuje do dawnej **gejowskiej kultury pikietowania**, czyli formy spotkań towarzyskich w przestrzeni miejskiej. Zanim istniały bezpieczne miejsca, jak bary czy sauny, geje spotykali się nocą w parkach i toaletach, żeby poznać innych mężczyzn lub uprawiać seks. Robili to w ukryciu, bo groziły im utrata pracy, przemoc, a nawet aresztowanie.

W Polsce takie miejsca kojarzą się też z **akcją „Hiacynt” (1985–1987)**. Milicja zatrzymywała wtedy gejów, często w miejscach pikiet. Zatrzymanych zastraszano, zmuszano do przyznania się do homoseksualności i donosów na innych. Zakładano im „karty homoseksualisty” i pobierano odciski palców do kartoreki. Powstało wtedy około 11 000 tzw. „różowych teczek”.

Akcja „Hiacynt” sprawiła, że wielu mężczyzn bało się o swoje życie, a część wyjechała z kraju. **Władza próbowała całą sprawę ukryć**. W 2008 roku Instytut Pamięci Narodowej uznał, że akcja była „legalna”, mimo że społeczność gejowska została nią głęboko skrzywdzona.

27 **Paweł Błęcki,**
Weź się w garść, 2025

obiekty świetlne, fotografie, instalacja
Zrealizowano w ramach stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Tytuł projektu odnosi się do sytuacji, w których osoby z depresją lub innymi zaburzeniami psychicznymi słyszą: „weź się w garść”. To zdanie pada w domach, szkołach i pracy — a zamiast pomagać, **unieważnia realne cierpienie**. W rzeczywistości potrzebna jest profesjonalna pomoc, a nie puste słowa.

Polska ma **bardzo niski poziom psychoedukacji**, a jednocześnie jeden z

O czym jest wystawa?

Wspólnie z artystami i artystkami zastanawiamy się, jak **patriarchat** (system, w którym władzę mają głównie mężczyźni) wpływa na wszystkie osoby. Chcemy też pokazać, że każdy może być sobą, bez względu na płeć i sposób jej wyrażania. Przyglądamy się różnym rodzajom męskości. Przede wszystkim tym wyrażanym przez mniejszość LGBTQ+. Dodajemy do tego pozytywną wizję czulej męskości. W takim modelu mężczyźni potrafią przyznać, że mają przywileje i ma to swoją cenę. Kultura, która stawia mężczyzn w centrum, narzuca im wiele zasad i powoduje stres oraz sprzeczne uczucia. **Dlatego szukamy innych sposobów wyrażania męskości**: swobodnych, nieheteronormatywnych (gejowskich i biseksualnych) transpłciowych (osób o innej płci niż określona przy urodzeniu), buntowniczych. Ważne jest też performowanie płci, czyli świadome odgrywanie różnych jej form.

Przewodniczką po wystawie jest Diane Torr (1948–2017) – tancerka i jedna z najważniejszych osób w historii drag kingu, czyli artystycznego przedstawiania męskości na scenie. Jej występy pokazywały, jak działa męskość, ponieważ bardzo dokładnie ją obserwowała i analizowała. Często przebierała się za mężczyzn i w ten sposób wchodziła do męskich grup, także tych wrogo nastawionych wobec kobiet.

W projekcie zastanawiamy się też nad dyskryminacją. W wielu męskich grupach istnieje przekonanie, że bycie gejem lub okazywanie „niemęskich” zachowań jest złe i zasługuje na karę. To służy do wykluczania innych i tworzenia podziałów: kto jest „prawdziwym mężczyzną”, a kto nie. Taki sposób myślenia od wielu pokoleń jest uznawany za jedyny właściwy. Przenika też do społeczności mniejszościowych i ogranicza ich wolność.

Zadajemy więc pytania:

- Czego „prawdziwi” mężczyźni mogą nauczyć się od osób, którym odmawia się męskości?
- Dlaczego męskość miałaby należeć tylko do mężczyzn?

1

Diane Torr,
Drag Kings and Subject, 2002
wideo, 7 min 11 sek
zapis spektaklu, fragment

Diane Torr w swoich występach zmieniała wygląd z „kobiecego” na „męski”. Artystka sprawdzała, jak ludzie inaczej ją wtedy odbierają.

Przebrała się za mężczyznę i weszła na spotkanie grupy mężczyzn, którzy traktują kobiety jako gorsze od siebie. Nikt się nie zorientował. Brała udział w kilku zebra- niach,

a jej przebranie było tak dobre, że przyjęli ją jak jednego ze swoich. Na piątym spotka- niu poprosili ją nawet, żeby została organizatorem.

W trakcie występu Diane opowiada o tym doświadczeniu i pokazuje, jak według tej grupy powinni **zachowywać się „prawdziwi” mężczyźni**.

2

Scenografia, Men's Cave

Wystawa zaczyna się w miejscu przypominającym **piwniczną siłownię**. Na ścianie naklejono wizerunki umięśnionych mężczyzn stworzonych przez sztuczną inteligencję. Pokazują one, jak komputery powtarzają **stereotyp silnego i idealnego mężczy- zny**.

Na ścianach napisano też cytaty o tradycyjnej męskości. Najważniejszy z nich mówi: **„nie bądź miękki, bądź ważny, bądź twardy, pokaż im”**. To 4 zasady tradycyj- nej męskości z 1976 roku, według których oceniano męskość amerykańskich mężczyzn podczas testów osobowości.

W tej części wystawy pojawia się też **różowy kolor**. Jest dla nas istotny, bo kiedyś był kolorem męskości. W średniowieczu róż nosili mężczyźni, żeby pokazać swoją wy- soką pozycję. Był drogi i symbolizował władzę. Niebieski był wtedy kolorem kobiecym – kojarzono go z delikatnością i kultem Maryi. Podział na „róż dla dziewczynek” i „nie- bieski dla chłopców” pojawił się dopiero w czasie II wojny światowej.

3

Iwona Demko,
Płonący konar, 2025
obiekt

W tradycyjnym wzorcu męskości oczekuje się, że mężczyzna będzie **zawsze gotowy na seks**. To część większego zjawiska zwanego „hegemoniczną męskością”, które wy- maga od mężczyzn siły, agresji i dużego libido. Te oczekiwania prowadzą do wielu pro- blemów – od usprawiedliwiania przemocy po frustrację osób, które nie pasują do tego modelu.

Do stworzenia pracy artystkę zainspirowała animowana **reklama leku Braveran**, w której wzwód pokazano jako płonący kawałek drewna. Reklamy różnych leków na potencję oglądała w telewizji z dorastającym synem. Zaniepokoiło ją, że od młodego wieku chłopcy dostają sygnał, że jako dorośli mają być zawsze gotowi seksualnie. Z czasem uznają to za coś „naturalnego”.

4

Liliana Zeic,
Autoportret z pożyczonym mężczyzną, 2016
fotografia, pościel patriotyczna
z cyklu: *Sposoby kamuflażu we współczesnej Polsce*

23

Paweł Żukowski,
Jesteśmy Gorsci, 2025
obiekt

Mój ojciec działał w strukturach Solidarności w swoim zakładzie. Takich ojców na pewno była cała masa. Ci ojcowie mają dzieci. Te dzieci mogą być homoseksualne. Moja histo- ria nie jest niczym wyjątkowym.

Paweł Żukowski

W 2024 roku Paweł Żukowski badał temat Akcji „Hiacynt”. Spotkał osoby z dawnego podziemia, które mówiły, że w prasie podziemnej nie było tematów queer. Artysta zauważa, że **wiele działań wspólnotowych i równościowych można by nazwać solidarnością**, gdyby słowo to nie było kojarzone wyłącznie z ruchem lat 80. W pracy „Homoseksualność” łączy więc motyw Solidarności z historią osób queer w Polsce.

Logo „Solidarności” od lat bywa przerabiane. Artysta znalazł m.in. przykład hasła „NSZZ Seksualność” i na tej podstawie stworzył swoją wersję. Podkreśla, że w Polsce homoseksualność jest tematem równie „niewygodnym” jak niezależne związki zawo- dowe – i że, jak mówi, **„na koniec dnia: jesteśmy gorsi”**.

21

Diane Torr,
Danny-SS, 2010
wideo 3 min 01 sek, performans dokamerowy

Artystka używa autoironii, aby stworzyć miejsce, w którym męskość może być spokojna, świadoma ciała i nieograniczona sztywną orientacją seksualną.

Praca zachęca do myślenia o tym, **czym może być męskość bez lęku i wstydu**. Bo- hater, grany przez Torr, opowiada o swoim ciele, o przyjemności i o bliskości z innym mężczyzną. Robi to w sposób zabawny, ale szczerzy. Zachęca też, aby poznawać własną seksualność, mówiąc o tym, że może to przynosić **korzyści dla zdrowia prostaty i życia erotycznego**.

22

Sebastian Winkler,
Erotic Dance, 2025
rzeźba

„Erotic Dance” to rzeźba, która w prosty sposób pokazuje klasyczny **temat aktu**. Widzimy osobę o niejasnej płci, stojącą w pozie jak na scenie. Jej ciało jest czerwone, jakby widoczne były wnętrzności. Skóra została prawie całkiem zerwana, zostawiając tylko coś w rodzaju cienkiego stanika. Twarz postaci jest uśmiechnięta i wygląda, jakby flirtowała – to kontrastuje z makabrycznym wyglądem ciała.

Rzeźba nawiązuje do **teledysku „Rock DJ” Robbiego Williamsa**. W klipie piosen- karz próbuje zwrócić uwagę kobiet tańcem i striptizem. Dopiero kiedy zdziera z siebie skórę, kobiety zaczynają reagować. Na końcu Robbie, już jako sam szkielet, tańczy z didżejką. To odwrócona wersja motywu „śmierci i dziewczyny”.

W tej pracy makabra nie mówi o przemijaniu. To raczej historia o tym, że odsłonięcie siebie może dać miejsce w grupie. Postać zrzuca warstwy, które zwykle nas określają – takie jak płeć czy rola społeczna. Dzięki temu zaprasza widza do wspólnej zabawy i wyobrażania sobie nowych sposobów bycia razem.

i zadebiutował w tutejszym teatrze.

Wsparcie Richarda pomagało innym osobom trans ze Śląska, np. Peterowi Naumanowi, który urodził się w 1903 roku w Brzezowicz-Kamin (Brzozowice-Kamień). W 1922-1923 pracował w kopalni i hucie, potem przeprowadził się do Prus Wschodnich, gdzie razem z mężem Hansem prowadził restaurację.

17 **Paweł Żukowski,**
Kutasy, od 2017
szaliki

Paweł Żukowski jest **artystą–aktywistą**. Tworzy działania w przestrzeni publicznej. Jego sztuka to **forma protestu** oparta na prostych, mocnych hasłach. Działa na rzecz **gejowskiego równouprawnienia**, mimo ryzyka odrzucenia społecznego i hejtu.

W pracy „Kutasy” używa wzoru szalików kibicowskich – symbolu lojalności i przynależności. Zastępuje klubowe hasła słowem „kutasy”, komentując wykluczenie i przemoc w kulturze stadionowej.

18 **Krzysztof Gil,**
After the Pink and Blue Powder Dust, 2025
olej na płótnie

Obraz nawiązuje do roli **Rudolfa Valentino** w filmie The Young Rajah (1922), w którym aktor gra indyjskiego księcia. Ten film to przykład wczesnego hollywoodzkiego egzotyizmu – zachodniego, często fałszywego wyobrażenia o kulturach spoza Europy. Valentino był jedną z pierwszych gwiazd Hollywood atakowanych z powodu swojej delikatności, stylu bycia i plotek o gejostwie. Prasa wyśmiewała go jako „niemęskiego”. W 1926 roku Chicago Tribune kpiło z aktora, pytając, czy kobietom może podobać się mężczyzna, który pudruje twarz.

W obrazie ważne jest napięcie między zachwytem a odrzuceniem. Podobne stereotypy dotyczyły także **Romów** w sztuce i filmie – często przedstawiano ich w sposób uproszczony, romantyczny lub groźny.

19 **Marek Wodzisławski,**
Missa Circumcisionis (Msza Obrzezania Pańskiego), 2025
obiekt

Napletek chroni i nawilża żołądź, jest bardzo wrażliwy i zmniejsza tarcie podczas seksu. **Obrzezanie** – wykonywane z powodów religijnych, kulturowych lub medycznych – usuwa tę wrażliwą tkankę. Na świecie ok. **38% mężczyzn jest obrzezanych**. Po zabiegu żołądź stopniowo twardnieje i staje się mniej czuła.

W krajach takich jak USA czy Korea Południowa obrzezanie wykonuje się zaraz po urodzeniu. Nikogo nie pyta się o zgodę. W USA działają grupy sprzeciwiające się takim praktykom. Podkreślają one łamanie praw dziecka i etyczne wątpliwości.

20 **Paweł Żukowski,**
Homoseksualność, 2025
obiekt

W Polsce pojawia się coraz więcej sposobów na pokazywanie swoich poglądów politycznych i uczuć patriotycznych. Powstał **„przemysł patriotyczny”**, który produkuje wiele gadżetów. Jedne mają być „100% polskie”, inne są robione w Chinach, choć nikt tego nie mówi wprost.

W swoich pracach artystka używa kupionych gadżetów patriotycznych i sprawdza, jak można dzięki nim ukrywać się w przestrzeni miejskiej. Ten współczesny polski kamuflaż polega na tym, że ktoś jest bardzo widoczny, ale właśnie dzięki temu wygląda „bezpiecznie”, bo **społeczeństwo akceptuje symbole patriotyczne** – szczególnie teraz, gdy ruchy narodowe rosną w siłę. W tej pracy ważne jest również to, że artystka jest lesbijką mieszkającą w Polsce. Z powodu codziennej nienawiści do takich osób jak ona, Liliana zastanawia się **jak można żyć bezpiecznie i bez strachu** w polskim społeczeństwie.

5 **Roman Łuszczki,**
Welcome to Poland (Bejsbole), 2008
obiekt

Praca powstała jako komentarz do **rosnącego nacjonalizmu**. Z czasem jej znaczenie zmienia się, ale nadal pasuje do dzisiejszych wydarzeń.

Wzorce męskości kojarzone z narodem często łączą się nie tylko z odwagą i poświęceniem, ale też z agresją. Kraj pochodzenia wpływa na to, jak rozumiemy męskość.

Artysta zestawia przedmiot kojarzony z przemocą ze znakami narodowymi. To tworzy napięcie między dumą a agresją. Kije ułożone w rytmiczny sposób przypominają sztandar albo mur. Mogą kojarzyć się z patriotyzmem, ale też z **siłą, która może bronić lub niszczyć**.

6 **Daniel Kotowski,**
Czytam na głos, 2019
video 2 min 56 sek
film, montaż, napisy: Tomasz Grabowski
dźwięk: Wojciech Ulman

Dla artysty codzienne życie nie jest „normalne”, bo jest **Głuchy i nie używa mowy** tak jak osoby słyszące. Wielu słyszących ludzi nie akceptuje jego sposobu komunikacji. Widzą w nim „brak” albo „błąd” i chcą to naprawić. Oczekują, że Kotowski będzie zachowywać się tak jak oni. Dlatego przejmuje kontrolę nad swoją mową i swoim głosem. Używa ich wtedy, kiedy chce – czasem także po to, żeby spełnić oczekiwania osób słyszących.

Bywa jednak, że grupa ludzi uważa, że nie powinienem wcale się odzywać, bo to im przeszkadza lub ich zawstydza. Mogą czuć dyskomfort albo złość, kiedy nie traktuje mowy jako czegoś „świętego”.

7 **Piotr Syty,**
od lewej: *Bąbelek, Pod wspólnym niebem, Jestem legendą*, 2024-2025
lightboxy

Zestaw trzech ilustracji artysty pokazuje inną, nową opowieść o **mężczyźnie ze wsi**. Syty daje mu jednak **wolność**. Pokazuje jego **radość z ciała** i seksualne zainteresowanie innymi mężczyznami. Miesza znane wiejskie symbole ze śmieciami i narzędziami, dodaje też żartobliwe tytuły. Dzięki temu przełamuje tradycyjne myślenie o męskości i pokazuje ją w nowy sposób.

8 **Roman Łuszczki,**
Słoneczny Patrol, 2000
cykl fotografii

Coroczne Party Gay Pride w **Amsterdamie** to dziewięć dni wydarzeń równościowych organizowanych przez społeczność LGBTQ+. Miasto nazywa siebie „**gejowską stolicą świata**”, podkreślając swoją długą historię wspierania równości.

9 **Roman Łuszczki,**
Too drunk to fuck, lata 90.
cykl fotografii

Fotografie pokazują życie **subkultury squatersów w Amsterdamie** w połowie lat 90. Ich prowokacyjne zachowania i odmienny styl życia były próbą stworzenia nowego sposobu bycia — szokującego, opartego na sprzeciwie. Squatersi tworzyli **wolnościową społeczność**, złożoną głównie z osób odrzucanych przez resztę społeczeństwa.

10 **Piotr Syty,**
Ołtarz boczny w lewej nawie, 2025
współpraca: Paweł Wątroba

Mural nawiązuje swoją formą do polptyku – obrazu złożonego z wielu części, ułożonych według jednego pomysłu. Dawne polptyki pokazywały rzędy świętych, ale od XIX wieku zaczęto tworzyć je także **poza sztuką religijną**. Artysta traktuje w podobny, „sakralny” sposób wizerunek polskiego mężczyzny żyjącego w małej miejscowości. Każda część muralu pokazuje sceny z jego życia, które przypominają opowieści o świętych i ich mitologicznych odpowiednikach.

11 **Diane Torr,**
Mister EE, 2011
video, 5 min 20 sek

Mister EE to jedna z postaci, w które Diane Torr wcielała się w swoich występach. W tej wersji jest „błaznem” w czarnej masce na oczach i bez spodni. Artystka wykonuje erotyczne, ale nieudolne choreografie i striptiz. W ten sposób Torr pokazuje **męskie wzorce w krzywym zwierciadle** – czasem śmieszne, czasem żałosne.

Striptiz zwykle wykonują kobiety dla mężczyzn. Tutaj jego nieprofesjonalny charakter łamie oczekiwania wobec kobiecego ciała w sztuce. Torr **śmieje się z patriarchy i męskiej potrzeby kontroli**. Używa humoru, aby pokazać, że płeć może być płynna, niepewna, a czasem absurdalna.

12 **Scenografia, Penisy**
odlewy z gipsu polimerowego

Odlewy powstały na podstawie pakerów – protez penisa dla transpłciowych mężczyzn. Wkłada się je do specjalnej kieszeni w bieliźnie, żeby zmniejszyć dyskomfort związany z odczuwaniem własnego ciała i łatwiej „przechodzić” w społecznych sytuacjach, np. na basenie czy plaży. Pakery mają różne rozmiary i kształty, mogą być obrzezane lub z napletkiem. Używają ich też osoby występujące na scenie w męskim przebraniu.

13 **Oliwer Okręglicki,**
Dog eat dog, dog eat dog, dog eat dog / Tboy Wrestling, 2025
tryptyk malarski

Obrazy pokazują relacje między transmężczyznami i ich doświadczenia – **pożądanie wobec siebie** i to, jak wzajemne poznanie łączy się z pragnieniem ciała.

Opowiada o wzajemnym oswajaniu się, bezpieczeństwie, komforcie i obietnicy opieki nad sobą. Pokazuje też dzikie, intensywne pragnienie – jakby chcieli siebie pożreć, ugryźć i rozszarpać.

14 **Liliana Zeic,**
Felicita Vestvali jako Hamlet z wąsem Romeo, 2025
intarsja
Dzięki uprzejmości artystki i Galerii lokal 30 w Warszawie.

Felicita Vestvali (Anna Maria Stegmann, 1831–1880) była gwiazdą XIX-wiecznej Europy i USA. Zaczęła **karierę operową** w La Scali w Mediolanie w 1853 roku. Już jako 15-latką uciekła z domu przebrana za chłopca, żeby dołączyć do zespołu teatralnego w Lipsku. **Grała role męskie**, m.in. Romeo i Hamleta – była pierwszą kobietą w historii teatru w roli Hamleta. Była buntowniczką i lesbijką. W USA zdobyła wielką sławę („Vestvali the Magnificent”), podziwiali ją Abraham Lincoln i Napoleon III, a Królowa Wiktoria oglądała ją w Londynie. Była też feministką i **wspierała ruchy na rzecz praw osób LGBTQ+**, wyzwolenia rasowego i religijnego. Śpiewała kontraltem.

15 **Małgorzata Mycek,**
Sylvin Rubinstein atakujący nazistów, 2025
mozaika

Sylvin Rubinstein (1914–2011) był **żydowsko-rosyjskim tancerzem i członkiem ruchu oporu** w trakcie II wojny światowej. Z matką i siostrą Marią opuścił Rosję po śmierci ojca. Tańczyli razem zawodowo w Europie, Nowym Jorku i Melbourne. Podczas wojny trafili do warszawskiego getta, ale uciekli dzięki wsparciu niemieckiego majora Kurta Wernera. Sylvin działał w ruchu oporu, pomagając ukrywać żydowskie dzieci i wykonując akcje dywersyjne. Współpracował z miejscową komórką Armii Krajowej i **w kobiecym przebraniu strzelał do Niemców na ulicach Krosna**. Jego siostra Maria i matka zginęły w Treblince. Po wojnie Rubinstein wrócił do tańca w niemieckich kabaretach, występując w damskim przebraniu jako Dolores. Dziś można by go uznać za drag queen, ale jego polscy potomkowie unikają takich skojarzeń.

16 **Joanna Ostrowska & Noah Munier,**
Archiwum Współsióstr / Archiv der Mitschwestern, 2025
materiały archiwalne

Różowe punkty na mapie pokazują osoby trans związane ze społecznością Helli Knabe w Berlinie. Współsiostry kontaktowały się listownie, czytały gazetkę i czasem spotykały się w domu **Helli i Richarda Knabe**.

Beuthen (dziś Bytom) był ważny dla historii społeczności trans Knabe. Richard, mąż Helli, nazywał siebie „transwestytą”. Razem prowadzili salon w Berlinie. Zanim tam przyjechał(a), pracował(a) jako aktor. **W latach 1910-1912 mieszkał w Bytomiu**